

Oponentní posudek práce Martina Ziky

„Vliv typu sociálního státu na důchodový systém“, Praha, FSV UK 2010

Po přečtení této diplomové práce jsem na rozpacích: na jedné straně prozrazuje autorovu schopnost důsledně se věnovat zvoleným tématům a porozumět hlavním souvislostem, na straně druhé leckde působí dojmem povrchnosti a někdy i lajdáctví. Na straně 41 nastává zlom: zatímco kapitoly 1 až 4 bych zařadil do druhé – té horší - kategorie, počínajíc kapitolou pět autor nabízí zasvěcený (byť poněkud esejisticky podaný) rozbor hlavních problémů důchodových systémů a jejich reform, se zaměřením na situaci v České republice.

Hlavní pochybnost se rodí hned při samotném položení výzkumné otázky: určuje příslušnost země k určitému typu sociálního státu nastavení jednotlivých částí sociálního systému? Autor tuto nit sleduje v celé práci, přičemž by mu mělo být zřejmé, že historicky jde o opačnou souvislost: nejprve se rodily sociální systémy, a teprve poté přišel dánský teoretik Gösta Esping-Andersen, aby je rozřadil do škatulek a vyvolal tím dodnes nekončící diskusi o tomto členění. Ta příslušnou typologii obohatila o další typy, o čemž však autor mlčí.

V první části práce narážíme na mnoho problematických tvrzení. Vybírám:

„Jedním z největších problémů... je ... budoucí demografický vývoj.“ (s. 18)

„... zatímco někteří britští penzisté jsou chudí, pro řadu z nich to neplatí.“ (s. 18)

„Hrubý náhradový poměr... dosahuje 66 procent. Z toho 17 procent plyne ze zákonného státního systému a 50 procent ze zaměstnaneckých schémat.“ (s. 20)

„Její principy již úspěšně prošly legislativním procesem a vstoupí v platnost v letošním roce, resp. v roce 2012.“ (s. 23)

„Švédsko... vychází ze zásad univerzalizmu a dekomodifikace sociálních práv.“ (s. 25)

„Snahou sociálních demokratů je místo dualismu státu a trhu dosáhnout sociálního ostátu,, který poskytuje rovnost minimálních potřeb.“ (s. 25)

„Systém je nově založen na modelu NBC, tedy zdánlivě definovaných příspěvků (anglicky notional defined benefit). (s. 27)

„Na ekonomicky aktivní populaci se lidé ve věku 65 let a starší podílejí 32,2 procenta. (Správně: Poměr počtu lidí ve věku 65 let a výše k počtu ekonomicky aktivních činí 32,2 %.)“ (s. 31)

Atd. atd.

V této první části se to navíc hemží nepřesnými citacemi neodpovídajícími příslušné normě, jsou uváděna zastaralá data ze sekundárních pramenů (např. údaj o fertilitě ve Velké Británii se vztahuje k roku 2001 – s. 19), jsou užívány prameny, které v diplomových pracích zaznamenáváme jen neradi (Wikipedia, BBC), zavádějí se zkratky bez výkladu jejich obsahu (s. 29), *laisses-faire* je na několika místech zkráceno na *laisses-fair atd. atd.*

„Na celkovém penzijním příjmu se první pilíř podílí 100 procenty“ (s. 38), což je ve zjevném nepoměru s dříve podaným popisem německého penzijního systému a hlavně s realitou.

Druhá část obsahově i stylisticky tu první výrazně převyšuje, byť je postavena především na přehledu relevantní literatury a na sadě rozhovorů s významnými aktéry české agendy důchodové reformy. Autorovi se zde podařilo plasticky vylíčit pestrou paletu postojů a argumentů významných odborníků a aktérů dosavadních pokusů o proměnu českého důchodového systému.

Závěr pak působí jako nedokončená symfonie: po analýze postupu reforem důchodových systémů ve třech zemích se přímo nabízí odvolání na teorii konvergence sociálních systémů díky tlakům globalizace a s přispěním procesů evropeizace – ale následuje ticho. A po něm opakování výchozího předpokladu, že významným důvodem „větší váhy“ na individuální zabezpečení v některé zemi než v jiné je příslušnost konkrétní země k danému typu sociálního státu...

Závěr: práci doporučuji hodnotit stupněm dobře, a to pouze za předpokladu, že se autorovi v průběhu obhajoby podaří lépe vyjádřit, co měl na mysli, když vycházel z hypotézy o vlivu typu sociálních států na konkrétní podobu důchodových systémů a jejich reforem. V opačném případě bude lépe, když se ke své práci vrátí, zformuluje lépe její výchozí hypotézy, odstraní zbytečné chyby a nesrovnalosti v ní obsažené, a předloží ji k obhajobě znovu.

Prof. PhDr. Martin Potůček, CSc. MSc.

26. 1. 2010